

Ako odvolať starostu v referende

[Vladimír Špánik a Ivan Rončák](#) [1]

16.09.2013

Poznanie reality chodu samospráv v našich obciach nás donútilo zamýšľať sa nad tým, ako by mohol prísť o mandát starosta, ktorý síce nepácha trestnú činnosť, ale permanentne porušuje sľub, ktorý zložil, šikanuje svojich oponentov a neplní uznesenia obecného zastupiteľstva. A keďže sankcie za zmienené správanie v zákone nie sú, núka sa referendum o odvolaní takého starostu.

Podľa zákona o obecnom zriadení sa samospráva obce vykonáva tromi spôsobmi: orgánmi obce, miestnym referendumom a zhromaždením obyvateľov obce. Zákon teda potvrdzuje zásadu, že moc orgánov obce (starostu a obecného zastupiteľstva) je odvodená od všeobecných volieb a obyvatelia obce majú okrem práva zvoliť si orgány obce aj právo rozhodnúť priamo. Zákon tiež rozlišuje, kedy je miestne referendum povinné a kedy je možné tento inštitút využiť, a čo je potrebné urobiť, aby obecné zastupiteľstvo miestne referendum vyhlásilo.

Pri miestnom referende o odvolaní starostu ide často priamo o pudové snaženie ohrozeného starostu, ktorý neakceptuje činnosť smerujúcu k jeho možnému odvolaniu a urobí všetko preto, aby konaniu referenda zabránil. Takáto činnosť starostu často odrádza voličov od účasti na samotnom referende a obavy majú aj z podpísania sa na petičný hárok v prípade, že sa v obci organizuje petícia za vypísanie referenda na odvolanie starostu. Sprievodnými javmi prípravy referenda o odvolaní starostu obce býva aj zastrašovanie, vyhrážky ale aj zosmiešňovanie občanov priamym verbálnym prejavom.

Návod ponúka príručka

V takomto ovzduší je pre členov petičného výboru alebo referendovej komisie veľmi problematické organizovať veci tak, aby boli zákonné a realizovateľné v zmysle ustanovení zákona a všeobecne záväzného nariadenia o miestnom referende. Preto Združenie občanov miest a obcí Slovenska (ZOMOS) pripravilo príručku s radami o tom, ako vykonať miestne referendum o odvolaní starostu.

Prvá kapitola prináša prehľad relevantnej legislatívy, ktorá upravuje miestne referendum a jeho dôležité fázy – napríklad zostavenie petície za vyhlásenie referenda o odvolaní starostu alebo zákon o voľbách do orgánov samosprávy obcí. Druhá kapitola sumarizuje potrebné kroky k vyhláseniu a úspešnému uskutočneniu referenda. Reaguje tiež na kroky starostov obcí, ktoré sa vyskytli v praxi a smerovali k sabotovaniu referenda – napríklad spôsob doručenia petície, nevydanie zoznamu voličov a obecnej pečiatky alebo uskutočnenie referenda v náhradných priestoroch, keď starosta odmietne poskytnúť na konanie referenda priestory obecné.

Tretia kapitola prináša dva príbehy – detailne popisuje neúspešné (neuskutočnené) referendum v obci Šoporňa (okres Galanta) a úspešné (uskutočnené) referendum v obci Ruská (okres Michalovce). Oba prípady spája to, že starosta sa odvolaniu bránil a na túto svoju obranu využil administratívne kapacity obecného úradu. Tieto príbehy umožnia inšpirovať sa postupmi, ktoré sa ukázali ako fungujúce a vyvarovať sa chýb, ktoré sa pri realizácii miestnych referend o odvolaní starostu stali.

Prípád Šoporňa

V Šoporni boli použité obe zákonom určené formy vyhlásenia miestneho referenda o odvolaní starostu. Referendum ale ani v jednom prípade nebolo uskutočnené následkom nečinnosti obecného úradu a kvôli totálnemu deštruktívnemu konaniu starostu obce. Prvý pokus sa konal dňa 10. marca 2013, teda v termíne predčasných parlamentných volieb. Vo volebnej miestnosti v miestnej škole bolo síce možné voliť, nie však zúčastniť sa miestneho referenda. Obyvatelia obce boli síce rozhorčení, patrične to dali starostovi na vedomie, ale referendum sa i tak nekonalo.

Referendová komisia sa najskôr nedostala do objektu školy, kde očakávali pripravenú volebnú miestnosť pre referendum a po otvorení školy zistili, že chýbajú aj všetky potrebné náležitosti potrebné k realizácii referenda. Neboli zabezpečené zoznamy oprávnených voličov a ani hlasovacie lístky. Po búrlivej diskusii so starostom odchádzali obyvatelia Šoporne húfne podávať trestné oznámenia na neznámeho páchatel'a pre marenie miestneho referenda.

Druhý pokus sa v Šoporni konal dňa 23. januára 2013. Starosta opäť zakázal pracovníkom obecného úradu pracovať na príprave referenda a odmietol dať referendumovej komisii k dispozícii zoznam voličov obce a pečiatku obce na označenie referendumových lístkov. Neoznámil konanie referenda oprávneným voličom a nedal vytlačiť hlasovacie lístky. Pred budovu školy prišlo v deň, na ktorý bolo zastupiteľstvom vyhlásené konanie referenda, asi štyridsať ľudí. Hlasovať o odvolaní starostu im však opätovne nebolo umožnené. Znechutení občania Šoporne, ktorí prišli vyjadriť svoj názor na konanie starostu, zapálili niekoľko sviečok a konštatovali, že v obci „skapala demokracia.“

Prípád Ruská

Obec Ruská je naopak príkladom, kde napriek stresom, ktoré spôsobil odvolávaný starosta, poslanci a aktivisti zvládli nielen psychicky ale aj vecne všetky úskalía, ktoré na nich starosta nastražil. V Ruskej bolo vyhlásené miestne referendum o odvolaní starostu na 24. november 2012. Starosta odmietol vydať referendumovej komisii zoznam oprávnených voličov a nevydal ani pečiatku, aby mohli byť opečiatkované referendumové lístky.

Problém absencie zoznamu oprávnených voličov vyriešila referendumová komisia v spolupráci s obyvateľmi obce osobnými návštevami v domácnostiach, získaním údajov z rôznych zmlúv dostupných na úrade ale aj z katastra nehnuteľností. Obecnú pečiatku si pre potreby miestneho referenda jednoducho nechali vyrobiť. Bolo na nej napísané, že je vyhotovená len pre potreby referenda, čím sa vyhlí podozreniam z neoprávneného používania obecných symbolov.

Starosta odmietol sprístupniť obecné priestory, preto ako miesto konania miestneho referenda určili objekt škôlky, ktorá patrí cirkvi. V obecnom rozhlase nechal starosta vyhlásiť oznam, že referendum sa konať nebude. Poslanci, aktivisti a všetci, ktorí sa referenda zúčastniť chceli, aktívne informovali obyvateľov obce, že referendum sa realizovať bude tak, ako im v zákonnej lehote 15 dní pred jeho konaním oznámila referendumová komisia oznamom doručeným do domácností. Referendum sa konalo dňa 24. novembra 2012, a zo 478 oprávnených voličov prišlo k urnám 273 voličov, čo predstavovalo účasť 57,11 %. Referendum teda bolo platné a starosta bol odvolaný.

Bez aktívnych občanov niet obce

Treba podotknúť, že miestne referendum o odvolaní starostu je vždy o osobnej statočnosti obyvateľov obce, ktorí sa svojim občianskym postojom dokážu aj za cenu rizika nepochopenia a osobnej prehry (väčšina obyvateľov obce to považuje často za osobný súboj) angažovať za presadenie zmeny mimo volieb, zákonným spôsobom. Naše skúsenosti ale nasvedčujú, že sa v žiadnom prípade nesmie podceňovať osвета medzi obyvateľmi obce – napríklad spôsobom, aký poznáme z predvolebných kampaní.

V príručke, ktorú ZOMOS vydal, sa snažíme jednoduchým jazykom a s poukázaním na konkrétne obce, kde bolo referendum vyhlásené, priblížiť možnosti referenda a vysvetliť zákonné súvislosti. Text publikácie dopĺňajú vzorové dokumenty – vzor petície za vyhlásenie miestneho referenda o odvolaní starostu, vzor uznesenia obecného zastupiteľstva, ktorým vyhlasuje miestne referendum o odvolaní starostu, a taktiež komentovaný výňatok z

Trestného zákona, ktorý postihuje zmarenie referenda a zoznam súvisiacich dôležitých zákonov.

Ponúkané rady chcú byť aj pomôckou na preklenutie a psychické zvládnutie všetkých úskalí referenda o odvolaní starostu tak, aby sa referendum stalo štandardnou výbavou pre demokraciu v samospráve a nebolo len hysterickým výkrikom pár jedincov bez výsledného a ozdravujúceho rozhodnutia voličov.

Autori aktívne pôsobia v samospráve ako poslanci zastupiteľstiev. Vladimír Špánik je predseda občianskeho združenia ZOMOS. Ivan Rončák je spolupracovník Transparency International Slovensko. Obaja sú autormi príručky Miestne referendum o odvolaní starostu, ktorú nájdete aj na webstránke samosprava.institute.sk [2].

[Článok bol publikovaný v Konzervatívnych listoch 07-08/2013.](#) [3]

Tagy: [starosta](#) [4]

[Ruská](#) [5]

[Šoporňa](#) [6]

[referendum](#) [7]

[odvolanie starostu](#) [8]

[ZOMOS](#) [9]